

Ekonomistyrning (2FE255)

Tentamen onsdag 18 mars 2015, kl. 08.00-11.00

Tillåtna hjälpmedel: Miniräknare (dock inte i mobiltelefon) och ordbok (engelsk-svensk, svensk-engelsk alternativt engelsk-hemlandsspråk)

Tentamenstid: 3 timmar

Tentamen omfattar 14 frågor och kan totalt ge 25 poäng.

- Frågorna 1-9 är faktafrågor som ger 1 poäng vardera. Ett svarsalternativ är rätt.
- Frågorna 10-13 är förståelsefrågor som ger max 2 poäng vardera. Svar ska avges med en (1) mening per delfråga. Svar med fler än en (1) mening per delfråga ger avdrag.
- Fråga 14 är en analysfråga. Svaret ger max 8 poäng enligt bifogade poängkriterier.

Tentamenssansvarig: Lars Frimanson. Lars besöker lokalen omkring kl. 9.30.

Betygsgränser: För G krävs 16 poäng och för VG krävs 23 poäng. Eventuella pluspoäng för under ordinarie termin slutförda gruppuppgifter läggs ihop med tentamenspoängen.

Du ska lämna in den separata svarsblanketten. Glöm inte att skriva ditt anonymitetsnummer på samtliga sidor.

Besvara alla frågor på avsedd plats i svarsblanketten. Inga lösa underlag ska lämnas in. Svar på förståelsefrågor och analysfrågan avges inom markerade rutor. OBS! Det som står i rutorna är den text som rättas. Text på baksidor eller utanför rutor bedöms ej!

Skriv läsligt: Oläsliga svar kan inte bedömas och ger därför inga poäng.

Skrivningsresultat meddelas via Studentportalen senast tisdag 31 mars. Lösningar är tillgängliga när skrivningsresultaten anslås.

Tillfälle för tentamensutlämning meddelas när resultaten anslås. Efter utlämningstillfället kan tentamen hämtas ut från institutionens expedition.

Lycka till!
Lars & Arne

FAKTAFRÅGOR - Ett svarsalternativ per fråga är mest korrekt och rätt svar.

Fråga 1 (1 poäng):

Enligt kursboken (Anthony et al., 2014) är organisationers behov av formella system för ekonomistyrning (management control) i första hand en konsekvens av:

- A. Konkurrens
- B. Decentralisering
- C. Strategisk planering

Svar: B. Se kap. 1

Fråga 2 (1 poäng):

Enligt kursboken gör decentralisering så att ekonomistyrning inriktas mot:

- A. Top-down funktionen
- B. Bottom-up funktionen
- C. Både top-down och bottom-up funktionerna

Svar: C. Se kap 1.

Fråga 3 (1 poäng):

Enligt kursboken är organisk ekonomistyrning (organic management control) förknippat med:

- A. En lågkostnadsstrategi (low cost)
- B. En försvarande strategi (defender)
- C. En differentieringsstrategi (differentiation)

Svar: C. Se kap. 4

Fråga 4 (1 poäng):

Enligt kursboken innebär produktivitet (efficiency) och effektivitet (effectiveness) att:

- A. Produktivitet relaterar output till input och effektivitet relaterar input till mål
- B. Produktivitet relaterar output till mål och effektivitet relaterar input till output
- C. Produktivitet relaterar output till input och effektivitet relaterar output till mål

Svar: C. Se kap 6.

Fråga 5 (1 poäng):

Enligt kursboken är Residual Income (RI) – i jämförelse med Return on Investment (ROI) – ett prestationsmått som:

- A. Tar hänsyn till investeringsenheters hela kapitalbas (investment base)
- B. Ger investeringsenheter samma lönsamhetsmål vid likartade investeringsmöjligheter
- C. Standardiserar internräntan på kapital (cost of capital)

Svar: B. Se kap. 7.

Fråga 6 (1 poäng):

Enligt kursboken antas det i Agent-principal teorin (agency theory) att:

- A. Agenter agerar irrationellt
- B. Agenter är riskneutrala
- C. Agenter manipulerar informationsspridning

Svar: C. Se kap. 11.

Fråga 7 (1 poäng):

I artikeln av Lind & Strömsten redogörs för hur kundrelationer som karakteriseras av ett högt tekniskt gränssnitt och lågt organisatoriskt gränssnitt är relaterade till företags användning av:

- A. Analys av kundvärden (Customer valuation analysis)
- B. Analys av kundsegmentslönsamhet (Customer segment profitability analysis)
- C. Analys av kundlönsamhet (Customer profitability analysis)

Svar: A. Se artikeln

Fråga 8 (1 poäng):

I artikeln av Marginson m.fl. redogörs för att interaktiv användning av prestationsmått (interactive use of performance measures) ökar psykologiskt bemyndigande (psychological empowerment) genom en:

- A. Relativt tydlig och inflexibel syn på mål
- B. Relativt otydlig och inflexibel syn på mål
- C. Relativt tydlig och flexibel syn på mål

Svar: C. Se artikeln

Fråga 9 (1 poäng):

I artikeln av Lewis m.fl. diskuteras olika former av spänning (tensions). En sådan spänning beskrivs som latent på organisationsnivån, något som organisationens medlemmar inte tar notis om eller ser som oproblemiskt. Den är aktuell vid:

- A. Lågt psykologisk bemyndigande och lågt strukturellt bemyndigande
- B. Högt psykologisk bemyndigande och lågt strukturellt bemyndigande
- C. Lågt psykologisk bemyndigande och högt strukturellt bemyndigande

Svar: A. Se artikeln

FÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Svara med en (1) mening per delfråga. Svar med fler än en (1) mening per delfråga ger poängavdrag.

Fråga 10 (2 poäng):

Inter-organisatorisk ekonomistyrning handlar om två principiella typer av styrning. Beskriv kortfattat vad de två typerna av styrning innebär (en under A och en under B). Du får inte poäng om du namnger specifika styrsystem (t.ex. target costing eller open-book accounting).

Svar:

- **Intern styrning av interorganisatoriska relationer**
- **Gränsöverskridande styrning av interorganisatoriska relationer och liknande svar**
Alternativt
- **Styrning av nätverk**
- **Styrning av dyader** **och liknande svar.**

Fråga 11 (2 poäng):

Styrning av (managerial) input skiljer sig från styrning av beslut och resultat. Ange två former av styrning av input (en under A och en under B) och beskriv kortfattat vad respektive innebär.

Svar: Beskrivningar av:

- **Styrning av bemanning**
- **Styrning av utveckling**
- **Styrning av kultur** **och liknande svar**

Fråga 12 (2 poäng):

Tetlock beskriver att det sociala acceptansmotivet (audience-approval motive) är centralt för hur människor agerar i ansvarssituationer. Effekten av det motivet kan förstärkas eller reduceras av andra, konkurrerande motiv. Beskriv kortfattat två sådana konkurrerande motiv, en under A och en under B. Du behöver inte använda exakt samma begrepp som Tetlock.

Svar: Beskrivningar av:

- **Uppnä kognitiv behärskning av kausal struktur**
- **Minimera mental ansträngning och uppnå snabba avslut**
- **Maximera nytta och minimera kostnader med relationer**
- **Hålla på principer och övertygelser**
- **Resursasymmetri / makt**
- **Känslighet för signaler för överlevnad** **och liknande svar**

Fråga 13 (2 poäng):

I artikeln av Sherman m.fl. framgår att känsla av kontroll är ett fenomen som påverkar stress olika beroende på ledarskapsnivå. Författarna anför flera förklaringar till varför det kan vara så. Beskriv kortfattat två sådana förklaringar, en under A och en under B.

Svar: Beskrivningar av förklaringar om:

- **Antal totalt underställda**
- **Antal direkt underställda**
- **Befogenhet över underställda**
- **Stresstålighet p.g.a. urval**
- **Prestige**
- **Makt/inflytande**
- **Kontroll över stressorer (verklig eller upplevd)**
- **Delegering**

- Socialt stöd
- Erfarenhet

och liknande svar

ANALYSFRÅGA

- Din uppgift är att analysera informationen i uppgiften med hjälp av relevanta *begrepp* och *samband* i kursens ämnesinnehåll.
- Du behöver inte referera till några särskilda författare.

POÄNGKRITERIER FÖR ANALYSFRÅGAN

0 poäng ges för uppgift som inte besvarats eller besvarats utan analys och utan redovisning av relevanta begrepp och samband i ämnesinnehåll.

2 poäng ges för svar som saknar analys och visar brister i redovisningen av begrepp och samband och inte klart refererar till ämnesinnehåll.

4 poäng ges till svar som uppvisar en *inte helt genomarbetad analys* av uppgiften, men som redovisar *vissa* begrepp och samband baserade på ämnesinnehåll.

6 poäng ges till svar som visar en *relativt genomarbetad analys* av uppgiften och som *relativt uttömmande* redovisar begrepp och samband baserade på ämnesinnehåll.

8 poäng ges till svar som, utöver kriterierna ovan, dessutom visar tecken på ett *självständigt* och *väl genomtänkt* resonerande.

Fråga 14 (8 poäng):

Ett företag har sin verksamhet uppdelad på flera kostnads- (cost centres)- och intäktsenheter (revenue centres). Ledningen funderar nu på organisera dessa ansvarsenheter i ett mindre antal resultatenheter (profit centres) och därigenom införa ytterligare en hierarkisk nivå. Samtidigt inser ledningen att införandet av resultatenheter kan innebära problem.

Din uppgift är att välja ut två nackdelar med resultatenheter och analysera på vilket sätt de valda nackdelarna kan innebära problem.

TIPS! Skissa först på ett kladdpapper innan du bestämmer dig och skriver ditt slutgiltiga svar i svarsblanketten.

Svar: Rättningen bygger på en samlad bedömning av användning av relevanta *begrepp* och *samband* i kursens ämnesinnehåll enligt poängkriterierna.

=====

För förståelsefrågor och analysfrågan gäller generellt att tautologiska svar, upprepningar, inkonsekventa resonemang och faktafel beaktas.